תלמוד ירושלמי · מפרשים · תוספות הרי״ד על תלמוד ירושלמי · סדר זרעים

תוספות הרי"ד על תלמוד ירושלמי שביעית

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות הרי"ד על תלמוד ירושלמי שביעית

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-הריד-על-תלמוד-ירושלמי-שביעית/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
פרק ב 5
הלכה ד 5
פרק ד 5
הלכה ב 5
פרק ו 11
הלכה א 11
פרק ז 11
הלכה ב 11
פרק י 17
הלכה א 17

פרק א

הלכה א

ולמה עד עצרת עד כאן הוא יפה לפרי כו' ולמה לא תניתא מקולי ב"ש וחומרא דב"ה פעמים שאין הגשמים מצוין ואין הליחה מצויה ואין עתיד לחרוש קודם לעצרת כדברי ב"ש וב"ה אומרים עד העצרת התוס' ז"ל במסכת מ"ק (דף ג' ע"ב) ד"ה עד עצרת דהיינו יותר דבכ"מ ב"ש לחומרא וב"ה לקולא לבד מאותן דברים דחשיב בעדיות עכ"ל ז"ל וכן פרש"י ז"ל ד"ה כ"ז ותמה הפ"מ ז"ל במראה הפנים דהוא לנגד הירושלמי וכן ראיתי בס' מלאכת שלמה בפי' המשניות בשם הרב ר"ש שירילי ז"ל שתמה על רש"י ותוס' ז"ל. וכתב שלא דקדקו יפה ובאמת דבריהם הק' הוא כגחלי אש ודקדקו יפה יפה דה"פ בירשלמי דמתחלה ס"ל בטעמא דב"ה עד כדון יפה לפרי מכאן ואילך מנבל פירותיו ולפ"ז ע"כ דב"ש לקולא וב"ה לחומרא וע"כ הנפ"מ בין ב"ש וב"ה הוא באופן שלפעמים נמשך הזמן שיפה לפרי אחר העצרת דאז מותר לב"ש דאמרי כ"ז שהוא יפה לפרי ולא הגבילו זמן לזה ולב"ה לא מהני היפה לפרי רק עד עצרת דווקא דא"כ מאי נפ"מ ביניהם הא אם היפה לפרי נגמר בעצרת בזה ב"ש וב"ה שוין ואם היפה לפרי נגמר קודם עצרת בזה גם ב"ה מודים דלא מהני עצרת דהא טעמא דעצרת מפני שהוא יפה לפרי ואח"כ מנבל פירותיו וא"כ אם מנבל פירותיו קודם לעצרת ג"כ דינא אליבא דב"ה כמו לאחר העצרת וא"כ ע"כ אין נפ"מ בין ב"ש וב"ה רק בזה דלפעמים שנמשך זמן יפה לפרי אחר העצרת דמהני לב"ש ולב"ה לא מהני רק בדאיכא ב' תנאים יפה לפרי ועד עצרת וע"כ הא דמקשה ולמה לא תניתא מקולי ב"ש וחומרא ב"ה נצמח מזה האוקימתא וע"ז משני דלא כן כדאמרינן טעמא דב"ה עד עצרת משום עד כאן הוא יפה לפרי ז"א דלא בעי ב"ה יפה לפרי אלא אפילו דלפעמים שאין הגשמים מצוין ואין הליחה מצויה קודם עצרת [ואינו יפה לפרי מ"מ ב"ה מתירין עד העצרת אע"פ שאינו יפה לפרי ולב"ש לא מהני אלא כ"ז שהוא יפה] ולהמסקנא לעולם לא נמשך זמן יפה לפרי אחר העצרת ולעולם ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ומה דפריך מעיקרא ולמה לא תניתא מקולי ב"ש וחומרא ב"ה הוא רק לפי מה דאמר לעיל עד כאן הוא יפה לפרי ונמשך היפה לפרי אחר העצרת אבל לפי המסקנא דלב"ה לא בעינן יפה לפרי רק דהוא קבע זמן עד עצרת א"כ לעולם ב"ש לחומרא וב"ה לקולא באופן זה שלפעמים נגמר היפה לפרי קודם עצרת אבל סתמא לעולם נגמר היפה לפרי עד עצרת והא דמהני לב"ה עד עצרת אפילו כשנגמר היפה לפרי קודם הוא משום דכל עיקר ב' פרקים הראשונים הוא מדרבנן כדאיתא לעיל בסוגיא דלא הוי רק תקנתא דשמאי והילל והורו שאם בקשו לחרוש יחרושו כדאמרינן לעיל אבל אליבא

דר"ע דס"ל דמדאורייתא הוא אסור בב' פרקים הראשונים ע"כ דטעמא דב"ה הוא כדאמר מעיקרא עד כאן הוא יפה לפרי דאל"כ הרי אסור לחרוש מן התורה בערב שביעית לצורך שביעית אבל אי מן התורה מותר לחרוש בע"ש לשם שביעית ורק מדרבנן אסור מפני מראית עין ע"כ שפיר נחלקו בזה דלב"ש לא הוי מראית עין כשיפה לפרי ולב"ה הוי קביעות זמן דאל"כ נתת תורת כל אחד בידו כדאיתא לקמן (ברפ"ב) והא דלא חשיב במס' עדיות מקולי ב"ש הוא דס"ל בעדיות דלא כר"ע ואיסור ב' פרקים מדרבנן ולא בעינן לב"ה יפה לפרי ועצרת הוא רק קביעות זמן ועפ"ז שביארנו ת"ל דלפי המסקנא לא בעי ב"ה יפה לפרי כלל אלא דהוא מדרבנן וע"כ מותר. קביעות זמן יאיר עינינו בע"ה לקמן ברפ"ב עיי"ש:

הדרן עלך שדה האילן

פרק ב

הלכה ד

כמ"ד מפני החשד אבל מפני המינוי אב ובנו מונה ע' בפנים שמבואר היטב בע"ה והוי כההיא דפסק הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' שמיטה ויובל הי"א דנטעו ומת בנו אסור לקיימו וגבי נטייבה או נדיירה פסק דמותר לקיימו כש"ס דילן לא קנסו בנו אחריו והיינו מטעם דכתב גבי נטיעה כיון דמפני מראית העין בנטעו ל' יום לפני שביעית שמא יאמר הרואה בשביעית נטעו אותם והוא מפני שישראל מונין לשביעית א"כ מה לי הוא מה לי בנו בשלמא גבי נטייבה או נדיירה דהוא מפני קנס קי"ל דלא קנהו בנו אחריו אבל גבי נטיעה שישראל מונין לשביעית וגבי נטיעה דשייך מנין א"כ מה לי הוא מה לי בנו:

פרק ד

הלכה ב

והוא חורש ב' פעמים וכא כן אר"י בר"ב תמן אין המלכות אונסת ברם הכא המלכות אונסת פי' המפרשים ז"ל לא הבנתי והנראה לפע"ד ברור לאמיתה ש"ת בע"ה דהסוגיא הזאת כפולה בפ"ז במס' שביעית ובפ"ג במס' סנהדרין ולא נמצא שינוים רק בתיבה אחת שכן ראוי להיות כל אחד לפי מקומו ונראה לפע"ד פי' הסוגיא ויתברר ויתלבן הענין ויתבאר על הא דהרמב"ם ז"ל פסק בפ"י מה' עדות לענין סוחרי שביעית ולענין משחק בקוביא דלענין סוחרי שביעית כתב וז"ל בני אדם שיושבין ובטלין כ"ש שבוע כשבא שביעית פושטין ידיהם ומתחילין לישא וליתן בפירות שחזקת אלו שהן אוספין

פירות שביעית ועושין בהם סחורה וכן משחק בקוביא שאין לו אומנות אחרת הרי זה בחזקת שאוכל מן הקוביא וא"כ ס"ל להרמב"ם ז"ל דהלכה כר"י א"כ קשה למה קאמר גבי שביעית שחזקת אלו שהן אוספין פירות שביעית ועושין בהם סחורה אבל אם עוסק במלאכתו כל שני שבוע כשר מפני שיש לומר שהפירות הללו פירות של ער"ש היא כדאיתא בכ"מ ז"ל וקשה הא בירושלמי מפורש דעוסק במלאכתו בכ"ש שבוע מותר אפילו לישא וליתן בפירות שביעית א"כ הו"ל להרמב"ם ז"ל לפרש דמותר אפילו בפירות שביעית אם יש לו מלאכה אחרת ואם אין לו מלאכה אחרת אסור ולא מצאתי בהמפרשים ז"ל שעמדו על זה. אבל כאשר יתבאר הסוגיא הזאת יתבאר באר היטב בע"ה דהנה הסוגיא הזאת איתא בג' מקומות כאן ובסנהדרין ובפ"ז במכלתין במקצת ומהרא"פ ז"ל והפ"מ ז"ל מפרשין דהעיקר הוא הכא וביתר המקומות הוא באגב כדרך הש"ס הזה ולפענ"ד דהעיקר הוא בפ"ז דמכילתין ובפ"ג דסנהדרין כי שם עיקר דהאי סוגיא ואגב גררא מה ששייך לכאן לענין דידן הובאה כאן ועיי' בפ"ז במכילתין דגרסינן שם על המתניתין דה"א צידי חיות ועופות ודגים שנזדמנו להם מינין טמאין מותר למוכרן ר"י אומר אף מי שמתמנה לו לפי דרכו לוקח ומוכר ובלבד שלא תהא אומנתו בכך גרסינן שם תמן תנינן א"ר יהודא אימתי בזמן שאין לו אומנות אלא הוא אבל אם יש לו אומנות שלא הוא מותר האיך עבידא היה יושב ובטל ממלאכתו כל שני שבוע כיון שהגיע שביעית התחיל מפשיט ידו ונושא ונותן בפירות עבירה אם יש עמו מלאכה אחרת כשר ואם לאו פסול אבל אם היה יושב ועוסק במלאכתו כ"ש שבוע כיון שבא שביעית כו' אע"פ שאין עמו מלאכה אחרת מותר ר"ב ב"ז ר"א בשם ר"א הלכה כר' יהודא דמתניתין אקלס רבב"ז דמר שמועה בשם זעיר מיני' תני ר"ח לחומרא האיך עבידא היה יושב ועוסק במלאכתו כ"ש שבוע ובשביעית התחיל מפשט ידו כו' אם יש עמו מלאכה אחרת מותר ואם לאו אסור אבל אם לא היה עוסק במלאכתו [כן מועתק בשנו"א ז"ל] כ"ש שבוע כיון שבא שביעית התחיל מפשט כו' אפי' יש עמו מלאכה אחרת אסור [כן מועתק בשנו"א ז"ל בפ"ז דשביעית ופשוט הוא] לא בדא רבב"ז בשם ר"א הלכה כר"י דמתניתן אקלס רבב"ז כו' [ובסנהדרין מועתק תמן רבב"ז כו' דמר שמועה כו' ותיבת תמן אין לו מקום] אוף הכא כן אר"י בר"ב תמן אין המלכות אונסת ברם הכא המלכות אונסת ע"כ הסוגיא ופי' הר"ש והרע"ב ז"ל דהטעם דת"ק דפליג עם ר' יהודא דת"ק ס"ל דווקא ציידין התירו חכמים משום דהמלכות מטיל מס על אומנתם ע"כ מותר לו בנזדמן לו משום שיהא לו לפרוע מס המלך משא"כ באינש דעלמא לא ור"י פליג וס"ל אף באינש דעלמא כן ולמדו מהאי ירושלמי דמפרשי תמן המלכות אונסת לחלק

בין ציד לאינש דעלמא ועוד רוצה הר"ש ז"ל לפרש פי' אחרת בירושלמי אבל הרמב"ם ז"ל ברור דלא מפרש כן ולא מחלק בין ת"ק לר"י בצייד לאינש דעלמא משום דצייד צריך לפרוע מס המלך והמלכות אונסו דהא פסק בפ"ח מה' מאכלות אסורות הי"ז הצייד שנזדמנו לו חיה ועוף ודגים טמאין וצדן או שניצדו לו טהורין וטמאין מותר למוכרם אבל לא יכוין מלאכתו לטמאים עכ"ל ז"ל ולא כתב בד"א בזמן שהמלכות אונסין הרי ע"כ דלא מחלק בזה וברור הדבר שס"ל דהפלוגתא דת"ק ור"י הוא בזה דהת"ק ס"ל דווקא בצידה דלא מכוין לטמאים ולא ידע דיתצוד טמאין מותר אבל בלוקח בהזדמניות דבר טמא אסור כיון דרואה שלוקח דבר טמא בזה אסור אבל ר"י ס"ל דאפילו לוקח דבר טמא בכיון רק בהזדמניות ואין אומנתו בכך מותר דסבירא ליה דהתורה לא אסרה רק במכוין למסחור ולוקח דבר לקיים לסחורה אבל בהזדמניות מותר כמו בנבילה דהתורה התירה למוכרה לעכו"ם משום דנעשה בהזדמניות ולא מחלק ר"י בין מכוין ללא מכוין אלא כיון דהתורה התירה בהזדמניות מותר אפי' במכוין וגמר לה מהיתר מכירה דנבילה משום דהוי בהזדמניות וכ"כ הרא"ש ז"ל בפ"ז דמס' שביעית עיי"ש ועיי' בכ"מ ז"ל בפ"ח מהל' מאכלות אסורות הי"ז דמשמע כן ואח"כ מצאתי שמבואר קצת כן בתוס' אנשי שם ז"ל עיי"ש וזה ברור לפענ"ד דהרמב"ם ז"ל לא ס"ל הטעם דצייד משום דהמלכות אונסת דאל"כ הול"ל הנ"מ בזמן שהמלכות אונסת וז"ב ופירוש הירושלמי אתא שפיר ע"פ דרכן דה"פ דר"י דמתניתן ור"י דברייתא דר"ח נחלקו דבמתניתן תנינן בדר"י לקולא דלא בעינן שיעסוק במלאכתו כ"ש שבוע וגם בשביעית גופיה אלא בחדא סגי או דעוסק במלאכתו כ"ש שבוע או דיש לו מלאכה בשביעית אבל ברייתא דר"ח ס"ל דבעינן תרתי שיהא עוסק במלאכתו כ"ש שבוע וגם שיהיה לו מלאכה בשביעית גופיה ומפרש האיך עבידא הי' יושב בטל כו' והוא ר"י דמתניתין דתנינן לקולא ומסיק רבב"ז ר"א בשם ר"א הלכה כר"י דמתניתן וקאזיל הגמ' ומפרש מאי קמ"ל ר"י דמתניתן תיבת דמתניתן מאי כוונתו בזה ע"כ מסיים תני ר"ח לחומרא האיך עבידא כו' אע"פ שיש עמו מלאכה אחרת אסור לא בדא פי' לא בזה הלכה כר"י לפום כן כצ"ל רבב"ז ר"א בשם ר"א הלכה כר"י דמתניתן לאפוקי דלא בדא כר"י דברייתא דר"ח ופריך הגמ' אוף הכא כן ובסנהדרין פריך אוף תמן כן ונשתרבב תיבת תמן דגרסינן לבתר תיבת דמתניתן ושייך כאן ופשוט מאד וה"פ דשאל במתני' דשביעית דמתיר ר"י בהזדמניות ובלבד שלא תהא אומנתו לכך אם מתיר ר' יהודא ג"כ בשיש לו מלאכה אתרת לעשות מסחר אפילו שלא בהזדמניות כמו בפירות שביעית או לא ובשנו"א ז"ל נראה דשאל אם גם כאן הלכה כר"י כמו במשנה דסנהדרין ע"כ במס' שביעית שייך הלשון אוף הכא כן

ובמס' סנהדרין שייך אף תמן כן דקאי על מתניתן דמס' שביעית וקאי בסנהדרין והכא דקאי במס' שביעית בהמשנה דציידין שייך למשאל אוף הכא כן וע"ז מסיק ר"י בר"ב בלשון דמס' סנהדרין ומועתק גם כאן כלשון הזה כמצוי כו"כ פעמים בירושלמי תמן אין המלכות פי' במשנה דמסכת שביעית דמיירי שאין המלכות אונסת ע"כ לא התירו רק בהזדמניות כדגמרינן מהיתר מכירה דנבילה כנ"ל אבל לא בהזדמניות אפילו יש לו מלאכה אחרת אסור ברם הכא במס' סנהדרין דמיירי בסחורה דשביעית שם מיירי בזמן שהמלכות אונסת כדאיתא שם ברישא ומשרבו האנסין קראו אותם סוחרי שביעית אבל מותר לאסוף בשביל המלכות אבל לסחור אסור אף דיצטרף לפרוע המס ע"ז ס"ל לר"י דאימתי אסור לסחור בשביל המס רק לאסוף בזמן שאין לו אומנות אלא היא אבל כשיש לו אומנות בלעדו התירו חכמים משום מס המלך ודווקא שיעשה מסחור רק מזה לבד לא התירו חכמים אפילו משום מס המלך ולהשנו"א ז"ל דלא משני ג"כ דבסנהדרין הלכה כר"י להקל משום דהמלכות אונסת ברם הכא אין המלכות אונסת וז"ב ולפיכך התחיל הגמ' במס' סנהדרין להעתיק המשנה מהרישא מדברי ר"ש מתחלה קראו אותן אוספי שביעית משרבו האנסין כו' וע"כ לפ"ז ניחא הא דהרמב"ם ז"ל דאפילו באינו יושב בטל כ"ש שבוע ויש לו מלאכה אחרת מ"מ אסור לישא וליתן בפירות שביעית רק בנישא ונותן סתם תלינן שהם מפירות היתר אף דמבואר בירושלמי שיש לו מלאכה אחרת מותר לישא וליתן אף בפירות שביעית ז"א דהא הירושלמי ס"ל דמותר משום שהמלכות אונסת דהא ר' יהודא קאי אדברי ר"ש דקאמר משרבו האנסין ע"ז ס"ל לר"י דאם יש לו מלאכה אחרת מותר אף בסחורה משום דרבו האנסין והא דלא פסק הרמב"ם ז"ל כן בשהמלכות אונסת לחלק בין יש לו מלאכה אחרת לאין לו מלאכה אחרת דבאין לו מלאכה אחרת אסור אף שהמלכות אונסו ז"א דהרמב"ם ז"ל ס"ל דהש"ס דילן פליג על ההיא דירושלמי דהא הירושלמי ס"ל דהא דתני במתניתין אר"י אימתי בזמן שאין לו אומנות אלא הוא לא קאי רק אסוחרי שביעית וקאי על מה דסמיך ליה אדברי ר"ש דר"ש קאמר משרבו האנסין חזרו לקרותן סוחרי שביעית ע"ז קאי ר' יהודא וס"ל דגבי סוחרי שביעית נמי אימתי בזמן שאין לו אומנות אלא הוא דאם יש לו אומנות בלא הוא מותר משום לפרוע המס אבל לא קאי על משחק בקוביא וכיוצא בה דהא קי"ל דאסור להציל עצמו בממון חבירו והאיך מותר להציל עצמו בגזל אבל בהבבלי ע"כ לא ס"ל דביש לו אומנות אחרת מותר בשהמלכות אונסו דהא הבבלי ס"ל דהא דקאמר ר"י אימתי כו' אבל יש לו אומנות בלא הוא מותר קאי אכל המתניתין אפירות שביעית והמשחק בקוביא וס"ל להבבלי דהטעמא משום ישובו של עולם וכדפירש הכ"מ ז"ל בשיטת הרמב"ם ז"ל

בפי' הגמ' בישובו של עולם הוא דבמשחק עם ישראל בלא מעות מ"מ פסול לעדות משום דחזקתו דכיון דאינו עסוק בישובו של עולם חזקתו דשוחק במעות ע"כ ג"כ אבל ביש לו אומנות להחיות א"ע אינו מוחזק במשחק בלא מעות שחזקתו משחק בקוביא במעות וכמו כן בסוחרי שביעית אם יש לו אומנות ועוסק בישובו של עולם ואינו יושב בטל תלינן שהוא פירות היתר משא"כ כשאינו עוסק בישובו של עולם כל ימות השבוע תלינן שחזקתו מפירות שביעית הוא עיי' בכ"מ ז"ל שפירש כן בפ"י מה' עדות וא"כ לפ"ז ע"כ לשיטת הבבלי שפיר ס"ל להרמב"ם ז"ל דאם יש לו מלאכה בשאר שני שבוע אמרינן שפירות דלפני שביעית הן אבל בשביעית אסור אפילו כשהמלכות אונסת ולפיכך לא פסק הרמב"ם ז"ל כהירושלמי משום דסמך אבבלי ושיטת הבבלי אינו כן אלא כיון דהוא עסוק במלאכה והוא מן הישוב אמרינן דבפירות היתר עסוק ומשחק בקוביא בהיתר וכשר לעדות ואינו בחזקת פסול וע"כ לא מחלק בסוחרי שביעית בשהמלכות אונסת באם יש לו מלאכה אחרת או לא דביש לו מותר לעסוק ובאין לו אסור לעסוק ז"א אלא דפסק כהבבלי:

הארכתי בזה כדי להוציא מלב הטועים שמוע שמעתי שבשנת השביעית עמדו איזה רבנים והתירו לאחינו ב"י לעבוד בשביעית לחרוש ולזרוע ולעבוד את עבודת הכרם כדי להחזיק את יסוד המושב בתחלה וסמכו עצמם על הגמ' דמס' סנהדרין מכריז ר' ינאי פוקו וזרעו בשביעית משום ארנונא והק' בתוס' ז"ל וא"ת משום ארנונא התירו לו לחרוש ולזרוע דהוי איסורא דאורייתא וי"ל דמיירי בשביעית בזה"ז דרבנן א"נ י"ל דפיקוח נפש הוא כו' והכי איתמר בירושלמי משום חיי נפש עכ"ל ז"ל וסמכו עצמם על תירוץ הראשון שבתוס' ז"ל כיון דמדרבנן הוא בזה"ז התירו משום ארנונא וא"כ אין לך ארנונא גדול מאשתו ובניו בתחילת התיסדות המושב שלא להתרושש וע"ז סמכו להתיר ובאמת אין ממש כלל בזה ואין שום יסוד ומקור מכאן דהא ע"כ מודו הני רבנים ג"כ דאין להתיר איסור דרבנן במקום פסידא דאל"כ נבטל ח"ו כל איסור דרבנן במקום פסידא וזהו עקירה ח"ו בתורה ואנן קי"ל גבי שבת אמירה לעכו"ם שבות ולא שרי במקום פסידא רק שבות דשבות אבל חדא דרבנן לא שרי במקום פסידא ובל"ס לא אמרו הרבנים כן בכל הדרבנן בעולם א"ו דלא אמרו רק במקום דאשכחן דשרו רבנן את דבריהם במקום פסידא וסמכו דבריהן ע"ז דאשכחן דשרו רבנן בשביעי' את דבריהם משום פסידא דארנונא וע"כ פסידא דלפרנס אשה ובנים לא גרע מארנונא לפי דבריהם ובאמת מהגמ' הזה גופא מוכח דאסור דהא גרסינן אלא בתחלה היו אומרים אחד זה ואחד זה פסולין משרבו האנסין ומאי ניהו ארנונא כדמכריז ר' ינאי פוקו וזרעו בשביעית משום ארנונא חזרו לומר אוספין כשירין

סוחרין פסולין ע"כ והנה נפ"מ בין אוספין וסותרין הוא מבואר בירושלמי ומביאו הר"ש ז"ל וכן פסק הרמב"ם ז"ל דאוספין מלקטין לעצמן וסותרין מלקטין למכור וצ"ב מ"ש בין אוספין לסוחרין הא בירושלמי מפורש דהמלכות אונסת הוי אף בסותרין דצריכין מעות לפרוע מס המלך ובזה ליכא למימר דפליגי הבבלי והירושלמי בהמציאות האיך היה המעשה א"ו דהנפ"מ בין אוספין לסותרין היא בזה כדפי' הרמב"ם ז"ל כפי' המשניות במס' סנהדרין שם דאוספין כשירין מפני שלא היו אוספין לעצמן עיי"ש ולא התירו חכמים רק כשהמלאכה הזו יהיה בעד המלך כההיא דר"י פוקו וזרעו מפני ארנונא דלא היו זורעין רק בכדי שיעור הכירין ששייך למלך וכדאיתא בירושלמי [כמבואר בדברינו בפנים] וכמו שכ' הרמב"ם ז"ל בפ"א מה"ש דאין מותר לחרוש אלא רק כשיעור הצריך למלך ונמצא דהחרישה והקצירה גופיה הוא למלך וכן המלאכת אסיפה האסיפה גופה היא למלך דגוף התבואה הוא להמלך אבל לעסוק במסחר דגוף התבואה אינו להמלך אלא להרויח כדי שיכול ליתן מס להמלך לא התירו הרי בפירוש אף דהמלכות אונסת ושייך ארנונא בין על אסיפה בין על הסוחרים מ"מ לא התירו רק באוספים ולא בסוחרים ואפילו לר"י דמתיר בסוחרים ג"כ בשהיה עוסק כל שני שבוע לא התיר לסחורה בשביעית לשיטת הבבלי אלא דכשר לעדות דתלינן שסוחר בפירות היתר לשיטת הבבלי כדס"ל להרמב"ם ז"ל ואפילו לשיטת הירושלמי דלר"י התירו בסוחרים ג"כ כשהיה עוסק בכל שני שבוע מ"מ לא דמי לאוספים דאוספים דפירות גופיה הוא למלך מותר אפי' כשהיה בטל כ"ש שבוע משא"כ בסוחרים דאין התבואה גופיה למלך אינו מותר אלא בשהיה עוסק כ"ש שבוע ואנן לפי שיטת הבבלי דפסק הרמב"ם ז"ל דסוחרים אפי' עסק במלאכה כ"ש שבוע מ"מ אינו מותר רק דכשר לעדות דתלינן שסוחר בפירות היתר א"כ היאך נתיר לאחינו ב"י היושבים בא"י ליטע אילנות ולעשות יין למכור ולפרנס אשה ובנים האם בזה יתיסדו כשישתו בעצמם היין הלא כל עיקר הוא שימכרו סחורתם ויעשו מזה ממון והרי בזה אפילו ארנונא אסור ג"כ דהא הוכחנו דאפילו בסוחרים איכא ג"כ ארנונא כדמפרש בירושלמי ולית מאן דפליג בזה ואפ"ה לא התירו רבנן בעד ארנונא רק ליתן גוף התבואה שעוסק בה לארנונא גופיה ואפי' לפי' הר"ש ז"ל בירושלמי מוכח ג"כ דשייך המלכות אונסת בארנונא דסוחרים ג"כ דמפרש דהאיך עבידא דמתניתן דמס' שביעית ס"ל לר"י לחומרא דבעינן תרתי עוסק במלאכה לש"ש ויש לו אומנות ובמס' סנהדרין ס"ל לר"י לקולא ופריך אוף הכא כן ומשני תמן המלכות אונסת הרי מפורש דבארנונא דסוחרים נמי איכא מלכות אונסת וכן הגר"א ז"ל בשנו"א ז"ל נמי מפרש הירושלמי קרוב לדברינו ומפרש ג"כ מפורש דגבי ארנונא דסוחרים נמי איכא מלכות

אונסת וע"ז ליכא פלוגתא כלל ומ"מ לשיטת הבבלי ולפסקי הרמב"ם ז"ל לא הכשיר ר"י בסוחרים אלא לענין עדות דלא היו בחזקת רשעים אבל לענין איסור לית מאן דפליג דאסור לחרוש ולזרוע ולאסוף על למכור היין וליתן לארנונא וע"כ ממקום הזה גופיה מוכח דאין ממש בדבריהם כלל וכלל ואין שום סמיכות ומקיר מכאן אדרבה מכאן מוכח בפירוש לאסור בלא שום ספק והמקום יקרב קץ משיחו ונזכה למנות שמיטין ויובלות בקדושה ובטהרה אמן:
הדרן עלך בראשונה

פרק ו

הלכה א

הדא אמרה אשקלון כחוץ עיין בכ"מ ז"ל דמקשה על הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' תרומות ה"ט דכתב דאשקלון הוא חו"ל הא בירושלמי בכאן מבואר דלא הוי מכיבוש עזרא אבל מא"י הוי עיי"ש ולפי מה דמבואר בהסוגיא הזאת בדברינו דר"ס ור"י פליגי אם למתר כשנמנו לפוטרה מן המעשרות אם נתבטל מנין דאתמול אם לא א"כ ע"כ דהא דנמנו לפוטרה מן המעשרות הוא משום דהחליטו דהוא חו"ל גמור ודו"ק:

פרק ז

הלכה ב

תני וכולן שנכנסו משמית לשביעית כו' עד סוף הסוגיא כדי לבאר מה שמבואר בפנים וכדי להבין היסודות האלו יש לנו לבאר מה דכתב הטו"ר ז"ל באו"ח סי' תל"ד גבי כל חמירא דאיתי' ברשותי' די חמיתי ולא חמיתי לבטל כו' שלא יאמר בהדין ביתא אלא דאיתא ברשותי כדי לכלול אף חמץ שיש לו במקומות אחרים עכ"ל ז"ל ותמה הט"ז ז"ל מהי תיתי לאמר כן דבר מיותר ומיגע א"ע לישב עיי"ש והגר"א ז"ל שם כתב וז"ל כל חמירא כ"כ הרי"ף והגאונים ז"ל וכ"ה בירושלמי (פ"ב ה"ב) רב אמר צריך שיאמר כל חמץ שיש לו בתוך בית ואינו יודע בו יבטל וכ"כ הגמ' ז"ל והטור ז"ל שלא יאמר בהדין ביתא אלא ברשות כדי לכלול כל מקומות כמו שכ' בגמרא אין לי אלא בבתים כו' וז"ש דאיתא ברשותי וכ"ה בריי"ף ז"ל ורא"ש ז"ל עכ"ל ז"ל עיי"ש מובן דעת הגר"א ז"ל כדי לכלול אפי' לא שבבתים אלא מה שמונח בגבולים כמ"ש בגמ' אין לי אלא בבתים כו' כמ"ש הגר"א ז"ל ע"כ צ"ל ברשותי והא דהק' הט"ז ז"ל דמהי תיתי לומר כן דווקא בית ומתרץ דה"א דטוב לומר בבית כדי לכלול מה שיש לאשתו ובניו שחלקו עיי"ש ולדידיה

קשה יותר אדרבה קשה על ההיא דירושלמי דס"ל לרב דצריך שיאמר כל חמץ שיש לו בתוך ביתו וא"י בו יבטל ולמה קאמר באמת יתור לשון בתוך ביתי' הול"ל ברשותיה בשלמא למה דצריך כלל למימר ביתי או רשותי ולא קאמר כל חמץ שיש לי כבר תירץ הט"ז ז"ל דהא"מ דלו לצורכו קאמר ואינו מבטל רק החמץ דלצרכו עיי"ש אבל הנפ"מ בין ביתו לרשותו דכתבו הגמ' ז"ל והטור ז"ל דשלא יאמר ביתי אלא רשותי כדי לכלול מה שבגבולין קשה מאד דא"כ למה קאמר בירושלמי דצריך לאמר ביתי והאיך יבואו הגמ' ז"ל והטור ז"ל לתקן לישנא דרב בירושלמי ונראה לפענ"ד דהירושלמי אזיל לטעמי' והפוסקים ז"ל פוסקים ע"פ סוגית הבבלי ולשיטת הבבלי אינו כן דהנה כל עיקר הדין דביטול הוא מבואר במס' פסחים (דף ו' ע"ב) אמר רב יהודא אמר רב הבודק צריך שיבטל מ"ט אי משום פירורין הא לא חשיבי וכ"ת דמינטר אגב ביתי' חשיבי' והתניא סופי תאנים ובעה"ב משמר שדהו מפני ענבים סופי ענבים ובעה"ב משמר שדהו מפני מקשאות ומדלאות בזמן שהבעה"ב מקפיד עליהן אסורין משום גזל וחייבין במעשרות אין בעה"ב מקפיד עליהן מותרין משום גזל ופטורין מן המעשרות אלא אמר רבא גזירה שמא ימצא גלוסקא יפה ודעתי' עליה ונמצא לפי האמ"נ דהגמ' הוא לאו משום גלוסקא דזה אין סברא דהא כבר בדק כל הבית כדפרש"י ז"ל והוי סד"א משום פירורין אבל לא ניחא ליה להגמ' למימר כן משום דפירורין אע"ג דמינטר אגב ביתי' הוי בטל והוי הפקר וע"כ דחיישינן אפילו לאחר בדיקה משום גלוסקא יפה אבל שיטת הירושלמי אינו כן אלא דפירורין לא בטלו בבית המשומר דהנה לכאורה קשה בהא דמביא הגמ' במס' פסחים הנ"ל הברייתא דסופי תאנים ובעה"ב משמר שדהו מפני ענבים בזמן שהבעה"ב מקפיד עליהן חייבין במעשרות ואין בעה"ב מקפיד עליהן מותרין משום גזל ופטורין ממעשרות קשה לכאורה מהא דגרסינן במתניתין במס' מעשרות (פ"ג) הסיאה והאיזוב והקורנס שבחצר אם היו נשמרין חייבין. ולמה תני סתם דחייבין במעשרות ולמה לא תני ואם אין בעה"ב מקפיד עליהן פטורין מן המעשרות ומ"ש מההיא דסופי תאנים דנשמרין בשדה מפני הענבים מ"מ אם אין בעה"ב מקפיד עליהן מותרין משום גזל. ובאמת בירושלמי מס' דמאי (פ"ק ה"א) גרסינן גבי סופי תאנים והוא משמר שדהו מפני ענבים דס"ל לרבי דאפילו בעה"ב מקפיד עליהן מותרין משום גזל ר"י בעי צווח ואת אמרת הכין פי' כיון דבעה"ב צווח ומקפיד למה מותר משום גזל א"ר יונה יאות הוא מקשי והא מתניתא פליגי הסיאה והאיזוב והקורנס שבחצר אם היו נשמרין חייבין הא בגינה פטורין פי' אפי' נשמרין ומשני תמן יכול הוא מימר ליה כל העולם לפניך פי' גבי הסיאה והאיזוב דכל העולם כולו לפניך וע"כ הקפדתו לא מעלה ולא מוריד דבטלה דעתו

אצל כל אדם ואפילו אם מקפיד הוי הפקר בגיגה אפילו משומרת ברם הכא גבי סופי תאנים כלכלה אחת היא ואני משמרה כו' עיי"ש א"כ לפי הירושלמי לא דמי שדה וגינה לבית דבשדה וגינה גבי סיאה ואיזוב וקורנס פטור אפי' אם נשמרין אגב שדה וגינה משא"כ בחצר א"כ לפ"ז לא קשה קושית הבבלי דפריך וכ"ת כיון דמינטר אגב ביתי' חשיבי והתניא סופי תאנים ובעה"ב משמר שדהו מפני ענבים כו' אין בעה"ב מקפיד עליהן מותרין משום גזל ופטורין מן המעשר ז"א דהיכי דמינטר אגב ביתי' שפיר לא הוי הפקר אבל גבי סופי תאנים דמיירי בשדה כדגרסינן ובעל הבית משמר שדהו מפני ענבים התם הוי הפקר ומאי פריך מסופי תאנים דמיירי בשדה לבדיקת חמץ בבית דהכא כיון דמינטר אגב ביתי' שפיר חשיבי ואלא ע"כ דלהבבלי אין חילוק בין בית לשדה וגינה וכיון דהוי הפקר בגינה הוי הפקר גם בבית ובההיא מתניתין דהסיאה והאיזוב והקורנס שבחצר אם היו נשמרין חייבין לשיטת הבבלי שיטה אחריתי היא דגרסינן במס' נדה (דף נ"א ע"א) אמר רבא מנא אמינא לה דתנן הסיאה והאיזוב והקורנס שבחצר אם היו נשמרין חייבין ה"ד אילימא דזרעינהו מתחלה לאדם צריכה למימר פרש"י ז"ל דס"ד דפי' אם היו נשמרין דנשמרין לאכילת אדם אלא לאו דזרעינהו מתחלה לבהמה. וקתני אם היו נשמרין חייבין פי' אם היו נשמרין אח"כ לאכילת אדם חייב אמר רב אשי הכא בחצר שעלו מאיליהן עסקינן וסתמא לאדם קיימי וה"ק אם החצר משמרת פירותי' חייבין ואם לאו פטורין פרש"י ז"ל אם החצר משמרת פירותיו דלא הוי הפקר ובתוס' ז"ל ד"ה אלא והא דנקט שבחצר לפי מה דמסיק דעלו מאיליהון שפיר משום דבחצר אין דרך לזרוע אלא בגינה ועוד דבחצר סתמא לאדם לפי שיודע ורואה מתי ילקטון עד שלא יתקשו ולפי מה דס"ד השתא יש לפרש דנקט חצר לפי שדרך התנא למינקט חצר כדקתני תאנה עומדת בחצר אוכל אחת אחת והא דתנן (פ"ח דשביעית) כל שאינו מיוחד לא לאוכל אדם ולא לאוכל בהמה חישב עליו לאוכל אדם ולאוכל בהמה ואיזהו האיזוב והקורנס לא קשה אהא דאמרינן בשמעתין דסתמא לאדם דהיינו דוקא בחצר כדפרישית לעיל עכ"ל ז"ל ולכאורה צ"ב למה לרב אשי לשנויי סתמא לאדם קיימי לימא דזרען מתחלה לאדם וכ"ת אי זרען מתחילה לאדם צריכה למימר ז"א דקמ"ל אם היו נשמרין דאם החצר משמרת פירותי' חייבין דלא הוי הפקר וקמ"ל כמו ההיא ברייתא דסופי תאנים ובעה"ב משמר שדהו מפני ענבים דחייבין במעשרות ז"א דא"כ הו"ל לפרש ג"כ בזמן שאין בעה"ב מקפיד עליהן פטורין ממעשר כמו בברייתא דסופי תאנים גבי שדה דהבבלי לא מחלק בין חצר לגינה דנימא דבחצר אפי' אינו מקפיד נמי הוי שמור וא"ו דמיירי בעלו מאליהן וקמ"ל דבחצר הוי עלו מאיליהון סתמא לאדם כדפי' התוס' ז"ל אבל בגינה

כשעלו מאליהון לא הוי סתמא לאדם וכיון שכן לא קשה כלל דלמה לא תני במתניתין כל הפרטים אם בעה"ב מקפיד עליהון חייבין במעשר ואם אין בעה"ב מקפיד עליהון אע"פ שנשמרין פטורין ממעשר דז"א דהא התנא דהך משנה לא נחית כלל בהאי דינא דהפקר דאימתי חשיב הפקר ואימתי לא חשיב הפקר אלא דעיקר אתא לאשמעינן דבחצר בעלו מאליהן סתמא לאדם קיימי ומסיים התנאי שלא יהא הפקר ויהא שמור דיהא החצר משמר פירותי' משום דסתם חצר למדרס רגלי אנשים עבידא ולהילוכי ולהשתמש בו ואין הפירות נשמרין בו והחצר מקלקל החיוב לפיכך מסיים התנאי דיהא החצר משמר פירותיו. אבל שיטת הירושלמי (בפ"ק דדמאי) אינו כן דהא מדייק מהך מתניתין הא בגינה אפילו נשמרין פטורין משום דכל העולם כולו לפניך כדמסיק שם רק בחצר חייב דאל"כ אמאי נקט חצר וע"כ דלא ס"ל להירושלמי דנקט חצר משום דסתמא לאדם כמו שתירצו בתוס' ז"ל לשיטת הש"ס דילן דדוקא בחצר סתמא לאדם דז"א דאף דהירושלמי מוקי ג"כ כשעלו מאליהן מ"מ לא בא התנא לאשמעינן דסתמא לאדם קיימי בחצר ז"א דהירושלמי ס"ל דמיירי בשחישב עליהן לאדם כההיא מתנית' (דפ"ח דשביעי') דמייתי התוס' ז"ל הנ"ל ועיקר המשנה אתא לאשמעינן דדוקא בחצר אם היו נשמרין חייבין וע"כ אפילו כשאין בעה"ב מקפיד עליהון אבל בגינה אפי' נשמרין פטורין למעוטי מההיא דסייפות דמהני בשדה הנשמר ע"י ענבים או ע"י קישואין ודילועין או דס"ל כרבי דפליג על ההיא ברייתא או דסיאה והאיזוב והקורנס לא דמי לסייפות כדמחלק בירושלמי שם תמן כל העולם כולו לפניך ברם הכא כלכלה אחת היא ואני משמרה לבעל מלאכתו א"כ ע"כ לשיטת הירושלמי חלוק חצר מגינה דבגינה לא מהני נשמר בדבר שאינו חשוב מצד עצמו ובחצר מהני נשמר וכיון שהמתני' דהסיאה והאיזוב והקורנס הוא לאשמעינן ההוא דינא דברייתא דסייפות הו"ל לאפלוגי בין בעה"ב מקפיד או לא כהברייתא הנ"ל א"ו דבחצר אין חילוק בין מקפיד או לא סתמא קתני וע"כ לפ"ז ניחא שפיר דהא דקאמר רב דצריך לומר כל חמץ שיש לי בתוך בית ואיני יודע בו יהא בטל משום דהירושלמי ס"ל כמ"ד בש"ס דילן דאין אנו חוששין לאחר הבדיקה שמא נמצא עוד גולוסקא ששייר מן הבדיקה ואין אנו חוששין רק לפירורין וכיון דמינטר אגב ביתא חשיבי ולא קשה מן הברייתא דסופי תאנים דאפילו דמינטר אגב שדהו נמי פטור מן המעשר כשאין מקפיד עליהן דהפקר הוא משום דשאני שדה וגינה מבית וחצר דהא אפי' לרבי דפליג בסייפות וס"ל דאפילו במקפיד עליהן נמי הוי הפקר משום דבטלה דעתו מ"מ בחצר מודה דהוי נשמר ובפירוש מחלק המתני' דהסיאה והאיזוב והקורנס בין חצר לגינה דבגינה לא מהני נשמר מאילנו ובפרט בדבר שאינו חשוב דכל העולם כולו לפניך ואין לך כל העולם

כולו לפניך מחמץ בפסח דהפקר לכל הוא ומ"מ בחצר חשוב נשמר וכיון שכל עיקר הביטול הוא משום פירורין דמינטר אגב בית לפיכך ס"ל לרב בירושלמי דצריך לומר כל חמץ שיש לי בתוך ביתי ואינו ידוע לי יהא בטל אבל הפירורין שיש לו בגבולין א"צ לבטל דהא הוי הפקר ממילא אבל לפי דקי"ל להלכה דחיישינן לגלוסקא כמסקנא בש"ס דילן ע"כ פסקו הפוסקים ז"ל דא"צ לומר ביתי ויאמר סתם ברשותי כדי לכלול כל המקומות כדכתב הגר"א ז"ל דלאו דוקא בבתים אלא אפי' בגבולין. היוצא לנו מדברינו שיש נפ"מ בזה בין בבלי וירושלמי דלהבבלי אין להוכיח מהך מתניתין דהסיאה והאיזוב והקורנס כו' דבחצר אפי' אינו מקפיד עליו ג"כ הוי שמור ולא הוי הפקר ז"א דאין שום הוכחה מהך מתני' מדלא מחלק בין אם הבעה"ב מקפיד עליו או לא ז"א דהא התנא לא נחית כלל בדין הזה והעיקר דאתא לאשמעינן דבחצר הוי סתמא לאדם ואך שלא תימא הא חצר הוי חסרון לזה דהא להילוכא עבדי ולדריסה רגלי אדם והוי הפקר דמופקר לדריסה ע"כ מסיים אם היו נשמרין חייב אבל להירוש' דהעיקר אתא התנ' לאשמעינן דין דנשמר מאיליו הוי שמור ולא הפקר ולחלק בין חצר לגינה קשה למה לא נקט גם התנא דאם הבעה"ב מקפיד עליו ושמור חייב כההיא דסייפות א"ו דלא בעינן כלל התנאי הזה וסתמא קתני בין אם הבעה"ב מקפיד בין הבעה"ב אינו מקפיד אם נשמר בחצר חייב אפילו בעה"ב אינו מקפיד ובגינה פטור אפילו בעה"ב מקפיד אבל בחצר ס"ל כיון דמנטר אגב ביתי' חשיבי ולא קשה מברייתא דסופי תאנים א"כ מוכח ע"כ לשיטת הירושלמי דבחצר הנשמר חייב במעשרות דלא הוי הפקר אפי' כשבעה"ב אינו מקפיד ועוד דהא לשיטת הירושלמי בסיאה ואיזוב וקורנס דמקפיד ואינו מקפיד שוין משום דכל העולם כולו לפניך וכשמקפיד הוי כאינו מקפיד דהקפדתו אינו מעלה ואינו מוריד מ"מ בחצר חייב:

ועפ"ז יתבאר הירושלמי בסוגיא דידן בע"ה באר היטב עפ"מ דגרסינן במס' ר"ה (דף ט"ו ע"א) אמר רבה אתרוג בת ששית הנכנסת לשביעית פטורה מן המעשר ופטורה מן הביעור ובת שביעית הנכנסת לשמינית פטורה מן המעשר וחייבת בביעור א"ל אביי בשלמא סיפא לחומרא אלא רישא פטורה מן הביעור אמאי דאמרינן אזיל בתר חנטה א"ה תתחייב במעשר ופרש"י ז"ל ותוס' ז"ל דבסיפא אזלינן לחומרא דחייבוהו חכמים להפקיר בשביעית משום ספיקא אי אזלינן בתר חנטה או בתר לקיטה אמרו רבנן דאזלינן לחומרא לענין שביעית מספיקא שמא אזלינן בתר חנטה והוי שביעית ומחויב להפקיר כדין שביעית וכיון דמחויב לנהוג דין שביעית ומחויב להפקיר ממילא פטור ממעשרות משום דהפקר פטור ממעשרות וליכא למיזל הכא לחומרא והכא לחומרא

דאם תנהוג ביה מנהג שביעית ממילא אי אפשר לחייבו במעשרות אבל ברישא אי ס"ד דהוי ספק אי אזלינן בתר חנטה או בתר לקיטה א"כ הו"ל להיות חייב בביעור מספיקא אלא ע"כ דפשיטא לך דאזלינן בתר חנטה א"כ קשה תתחייב במעשר. ע"ז משני ליה א"ל יד הכל ממשמשין בה ואת אמר תתחייב במעשר פרש"י ז"ל נהי דלא חייב לאפקורה דלא נהגו בה שביעית מיהו כל שדות פרדסות הפקר הן בשביעית ואין אתרוג זה נשמר בה לבדו וע"כ הכל ממשמשין בו והפקר פטור ממעשרות ורב המנונא אמר בת ששית הנכנסת לשביעית לעולם ששית פרש"י ז"ל לחייב במעשר כיון דשביעית לא נהגו בה ולא הפקירא דמלכא הוא משמוש יד הכל שבה אינו אלא גזל ואין הפקר כזה פוטר מן המעשר עכ"ל ז"ל:

ועפ"ז ניחא סוגיא דידן תני וכולן שנכנסו משישית לשביעית ששית חוץ מן העדל ר"א בשם ר"י לית כאן משישית לשביעית ששית אלא שביעית פי' דלית כאן ששית כלל אלא שביעית לבד והשתא מביא הגמ' הברייתא הסיאה והאיזוב והקורנס שבחצר אם הית' שניה נכנסת לשלישית שלישית [ותיבת אבל מיותר כמובן] משישית לשביעית ששית ע"ז קשה הברייתא כיון דמספקא לן אם אזלינן בתר חנטה או בתר לקיטה מפני מה הכא את מני לחורי' פי' לאחריו וכא את מני לקומי' פי' לפניו ומשני א"ר יוסי שלישית וששית אע"פ שאין בהם מע"ש יש בהם מעשרות פי' דיש בהם חיוב מעשרות ומה שאתה מחמיר ותנהוג ביה מעשרות דשלישי אינו סותר חיוב המעשרות ויכול ליתן מספיקא ב' עישורין גם מע"ש אבל שביעית אין בה מעשר כלל פי' אם תחמיר עליו לנהוג בו דין שביעית ויחייבוהו חכמים להפקיר א"כ תפקיע דין דמעשרות כלל ע"כ נוהג בו דין דששית מספיקא ודין דשביעית מספיקא והוי ספק הפקר דשביעית וספק אינו הפקר וחייב במעשר עני כיון דהוי ספק הפקר ע"כ אינו יוצא מת"י הבעלים אלא בזכיה וקודם הזכיה. ברשותו הוא עדיין וע"כ מחויב מס' במעשרות ע"ז שאל לא כן ר"א בשם ר"י לית כאן משישית לשביעית ששית אלא שביעית פי' בברייתא הראשונה ס"ל לר"י בברייתא לית כאן ששית כלל אם בברייתא הזאת ס"ל ג"כ כן ע"ז אמר דז"א דתמן ברשות בעלים פי' בברייתא דהסיאה והאיזוב והקורנס שבחצר דמיירי בחצר ואין ידי הכל ממשמשין בה ועומד ברשות הבעלים ע"כ מספיקא אינו נוהג בה מנהג שביעית וא"צ להפקיר והוי ספק הפקר ספק שביעית ספק ששית ונוהג ב' חומרות חייב במ"ע וחייב להניח לזכות לכל מי שירצה ברם הכא בברייתא דר' יוחנן דשונה לית כאן אלא שביעית משום דלא מיירי בחצר אלא בגנות ופרדסים דיד הכל ממשמשין בה ואין נשמר לבדו ולא הוי גזל כדאמר רב המנונא ז"א דמשום דאע"פ דאין הבעה"ב מחויב להפקיר ואינו מפקיר מ"מ

אין בעה"ב מקפיד עליהן כשיבוא מי ליטול והוי הפקר ממילא משום דטוב ליה לבעה"ב ליתן ליה אחד בודאי ולא שנים מספק פי' דהא יצטרך ליתן לו שנים בספק א' מספק מ"ע ואחד מספק שביעית יתן לו בתורת הפקר וכיון דניחא ליה לבעה"ב שיטול אחת בוודאי ולא יצטרך ליתן לו שנים בספק ע"כ כיון שאין בעה"ב מקפיד על נטילתו מטעם זה וכיון דאינו נשמר דיד הכל ממשמשין בה ואין בעה"ב מקפיד עליהן ממילא הוי הפקר ע"כ הוי שביעית ופטור ממעשרות אבל בברייתא הזאת דהסיאה והאיזוב והקורנס שמיירי בחצר ע"כ הוי ספק ששית ספק שביעית בע"כ והא דס"ל לרה"מ דלא הוי הפקר אלא גזל משום דרה"מ ס"ל דודאי אזלינן בתר חנטה א"כ בעה"ב מקפיד עליהן דלא שייך מוטב ליתן לו אחד בודאי ולא שנים מספק משא"כ הכא בירושלמי דס"ל דהוי ספק אי אזלינן בתר חנטה אי בתר לקיטה ע"כ אינו מקפיד עליהן משום דמוטב ליתן לו אחד בודאי ולא שנים בספק ודו"ק:

פרק י

הלכה א

הדרן עלך שביעית משמטת וסליקא לה מסכת שביעית